

Plechové království

Když jsme počátkem roku v našem časopise uveřejnili článek o konstruktéru modelů Schuco, uvědomil jsem si, že i u nás máme stejně šikovné a zručné modeláře a konstruktéry. Jednoho znám osobně již asi deset let. Je jím Michal Možný, který žije se svou manželkou v podhůří Orlických hor v obci Nový Hrádek. V současné době pracuje pro firmu KOVAP jako konstruktér a návrhář nových produktů tohoto tradičního výrobce plechových hraček.

Nedávno jsem Michala osobně navštívil. Dlouho jsme si u dobré kávy povídali o jeho dlouholeté modelářské a konstruktérské činnosti v obývacím pokoji, který slouží zároveň jako dílna vybavená vším potřebným pro výrobu prototypů plechových hraček či modelů železničních vagónů, lokomotiv nebo také k restaurování starých a poškozených modelů. Zkrácený přepis našeho rozhovoru přinášíme i pro naše čtenáře.

Jak jsi se dostal k práci konstruktéra, vývojáře či modeláře? Pokud vím, není to tvůj původní obor.

Každý máme svůj tajný dětský sen. Někdo chtěl být kominíkem, jiný kosmonautem a třetí třeba popelářem. Mým tajným dětským snem bylo, stát se tvůrcem hraček. Že se mi tento sen někdy vyplní jsem však nedoufal a ani o něm vážně neuvažoval. Absolvoval jsem Střední polygrafickou školu a stal se ze mne knihtiskař. Od dětství jsem si však vyráběl různá autíčka, traktory a přívěsy z plechu, který mi byl tak nějak bližší. Když se nám narodili synové, bylo mi líto vyhazovat kolečka od rozbitých aut, a tak jsem stavěl z rozbitých hraček nové - plechové. Ty byly bytelnější, a hlavně pro nás jako mladé rodiče levnější. Vznikla tak celá série plechových modelů, se kterými si kluci velmi rádi hráli. Jak šel čas a kluci rostli, tak chtěli lepší a větší modely. Začal jsem stavět modelová auta v měřítku 1:25. Na tyto modely jsem používal kolečka z Tatry 138, kterou tehdy vyrábělo Kovodružstvo Náchod. Při shánění těchto koleček vznikla v roce 1979 moje externí spolupráce s Kovodružstvem Náchod a v roce 1981 jsem se stal modelářem v továrně na hračky - splněný klukovský sen!

To vypadá jednoduše. Stačí „vlakoviště“ hraček, trochu šikovnosti a trpělivosti a je to.

Vyrábět hračky není vůbec jednoduché. Jen tak si doma modelářit pro sebe a vlastní děti nebo vyvíjet hračky pro sériovou výrobu jsou dvě zcela odlišné věci. Musel jsem se naučit mnoho věcí, jako třeba základy výroby forem a nástrojů, technologii výroby a montáže a mnoho dalších. Jako každý jiný výrobek, musí být i hračka vyrobitelná. To znamená, že nástroje nebo formy na každý výlisek musí splňovat určité parametry vyrobitelnosti. Zároveň je třeba při vývoji počítat i se snadnou technologií montáže. A všechno musí být co nejjednodušší - tedy nejlevnější. Samozřejmostí je, že veškeré vlastnosti každé hračky musí splňovat kritéria norem EN 71 pro bezpečnost hraček, aby každý náš výrobek byl pro děti bezpečný a mohl mít značku CE.

V tvém fotoarchivu jsem viděl celou řadu výrobků, které se třeba ve výrobním programu dosud vůbec neobjevily. Proč?

Můj bývalý vedoucí říkával: „Hračky se dělají pro velkoobchodníky, obchodníky a obchodníky, pak dlouho nic, pro rodiče, pak dvakrát dlouho nic a teprve poslední v řadě jsou děti.“ Je to smutné, ale bohužel je to pravda. O každém novém výrobku rozhodují napřed obchodníci. Pro ně se vyrábí prototypy nových hraček a v případě kladné odezvy se teprve rozjede příprava výroby a výroba nástrojů. Vznikají tak i prototypy a vzorky, které se z různých důvodů nedostaly do výroby a dětské oko je nikdy nespátřilo. Tyto jsou pečlivě uloženy v archivu. Jsou mezi nimi i takové, kde se již na prototypu ukázalo, že by hračka byla cenově a prodejně nereálná, ale i takové, na které třeba jednou dojde.

Parní lokomotiva BR 98 „Glaskasten“ v měřítku 1:32 vyrobená pro firmu Märklin, byla oceněna titulem „Model roku 1999“

Elektrická lokomotiva BR 110 v měřítku 1:32 vyrobená pro firmu Märklin

Jak vzniká takový prototyp nebo „vzorek hračky či modelu“?

Prototyp je vlastně vzhledově i funkčně nová hračka, vyrobená však bez použití nástrojů a forem, tedy ručně. Každý díl je předlohou budoucí součástky. K výrobě se používá stejných materiálů, jaké budou použity při seriové výrobě. Každý kousek plechu se napřed musí zrodit v hlavě, potom načrtnout, narýsovat na plech, vyvrtat, vystříhnout, vypilovat, vyklepat a ohnout do potřebného tvaru. U plastových dílů je to obdobné s tím rozdílem, že se nevyklepe, ale slepí. Tak, kousek po kousku, díl po díle vzniká nová hračka. Samotná výroba prototypu je časově velmi náročná. Už při jeho tvorbě se musí počítat se snadnou montáží a vyrobiteľností nástrojů. Pokud se však jedná o model nějakého konkrétního, např. dopravního prostředku, je nutné při této práci zachovat, nebo popřípadě lehce zvýraznit hlavní rysy i detaily modelu tak, aby budoucí zákazník poznal, co bylo jeho předlohou. Cena prototypu je vždy poměrně vysoká, neboť obsahuje celou konstrukci a technologii výroby tohoto nového výrobku.

Kromě plechových hraček vytvořených pro Kovap je u tebe k vidění celá řada železničních modelů. Pro koho jsi je dělal?

Díky svému umění jsem vyráběl prototypy lokomotiv a vagonů i pro firmu ETS Praha. V devadesátých letech jsem spolupracoval s nejstarším a největším výrobcem železničních modelů v Evropě, s německou firmou Märklin. Spolupodílel jsem se výrobou prototypů na vzniku zahradní železnice Märklin Maxi 1 v měřítku 1:32. Zde jsem vytvořil dlouhou řadu modelů evropských i amerických lokomotiv a vagonů. Model lokomotivy „Glaskasten“ z mé tvorby byl v roce 1999 oceněn titulem „Model roku“.

Jedna věc je hračku nebo model vyrobit, ta druhá – všechno to nejdřív vymyslet. Kam chodíš pro myšlenky?

To je těžká otázka. V předrevolučních dobách byl odbyt zajištěn, tak jsme si mohli vymýšlet. O nápady nikdy není nouze. Je velká škoda, že se nedochoval předrevoluční archiv, i když většina prototypů byla na plastové hračky. Přesto tam byly zajímavé výtvořky jako např.: Vznášedlo (na klíček), Závodní motocykl se sajdou (který jezdil do osmičky), Pokladna National (z plechu), Hlídkový člun (na klíček), Šnek (na setrvačnici!) atd. Dnešní doba je jiná, a tak se snažíme zajistit zákazníka, který pokryje výrobu nástrojů a forem. Z toho plyne, že musíme dělat to, co chce zákazník. Takže zákazník přijde s myšlenkou a mým úkolem je tuto jeho myšlenku zrealizovat do prototypu a následně pak do výroby.

Kde se dají koupit hračky z tvé dílny?

Samozřejmě v celé obchodní síti hračkářských prodejen. Ale zase, jak jsem již na počátku řekl, že se hračky dělají pro obchodníky, tak je jen věcí majitelů hračkářských prodejen, mají-li výrobky Kovapu v nabídce. Kovap je totiž dnes již jedním z posledních výrobců klasických plechových mechanických hraček, které již dnešní děti neznají. Dnešní dětská populace je zavalena levnými asijskými hračkami, kterým nemůžeme cenově konkurovat. Ale co bych to byl za fandu hraček, kdybych sám neměl vlastní malou prodejničku plechových hraček. Je přímo na náměstí v našem domě a po dohodě s firmou Kovap ji považujeme za podnikovou prodejnu s kompletním sortimentem výrobků Kovap. I přes to, že je v Novém Hrádku, a má otevřeno vlastně jen tehdy, když nejsme s manželkou v práci, tak už u nás byli nakoupit zákazníci téměř z celého světa, od Chile a Kanady přes Japonsko až po Nový Zéland, o evropanech ani nemluvě. Samostatnou skupinu zákazníků tvoří sběratelé hraček. Pro ně snažím vykupovat starší hračky do komise, abych i jim vyšel trochu vstříc. Tito lidé mají obrovskou radost z každého kousku do své sbírky a dokáží o tom v krámě dlouze diskutovat.

Máš ještě nějaký nesplněný sen?

Hrozně by se mi líbilo muzeum hraček. Historie výroby hraček v Novém Hrádku, tedy v Kovodružstvu Náchod a jeho následovnících - Kovapu a Kadenu. Byla by to určitě zajímavá turistická atrakce, která by přilákala do Nového Hrádku mnoho turistů. Z finančního hlediska však tuto myšlenku musím sám považovat za zcela zcestnou.

Kolik prototypů jsi už vyrobil?

Celá léta si vedu sešitek, kterým se snažím vše podchytit. Momentální číslo je 316 prototypů. V tomto čísle však nejsou prototypy, které jsem vyrobil v pracovní době v letech 1979 až 1992, v době bývalého Kovodružstva Náchod.

Petr Hůlek
foto: Petr Hůlek, archiv Michal Možný

S produkty pocházející z dílny Michala Možného se čtenáři mohou seznámit prostřednictvím oficiálního katalogu firmy Kovap nebo na stránkách www.kovap.cz. Zde je pouze malá ukázka prototypů dosud nerealizovaných projektů.